

Offerlam

Offerlam

CHANETTE PAUL
thriller

LANNOO

© 2015 Chanette Paul

Zuid-Afrikaanse titel: *Offerlam*

Zuid-Afrikaanse uitgeverij: Lapa Uitgewers

Nederlandse vertaling © 2015 Elke Van den Bergh en uitgeverij Lannoo,
Tielt

Omslagontwerp DPS Design & Prepress Studio Amsterdam

Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best

D/2015/45/574 – NUR 332

ISBN 978 94 014 2870 5

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veele-
voudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of open-
baar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, me-
chanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

www.lannoo.com

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief
met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aan-
biedingen.

Oh what a tangled web we weave,
When first we practice to deceive!

– Sir Walter Scott

Proloog

17 januari 1961

AMMIE
KATANGA, CONGO

De nachtlucht stonk naar savannestof en zweet en angst. Naar verraad, gierigheid en machtsdrang. De stinkende adem van koloniaal Afrika. Een adem die Ammie goed kende.

Césars linkerhand klemde om haar arm. Zijn rechterhand knelde als een vuist om haar kin.

‘Kijk, slet!’ siste hij in haar oor. ‘Kijk!’

Het was nieuwe maan. Voor hen in deze afgelegen vlakte stond Elia onder een acacia gevangen in het lichtschijnsel van de koplampen van de auto. Buiten die lichtvlek doemden meer bomen op, als vage gedaantes. Ergens links van hen ritselde iets in het lange gras. In de verte huilde een jakhals. Een vriend treurde mee.

Er werd een bevel gegeven. Vier geweren werden hoorbaar klaargemaakt.

Ze wilde haar ogen sluiten, maar ze bleven strak opengesperd, alsof haar oogleden vastgelijmd waren.

Elia hoestte en spuugde bloederig slijm uit. Zijn ooit witte vestje was nu bevlekt met zand, zweet, speeksel, bloed. Hij was een schoen kwijt. Zijn blik was niet op de politieofficieren met hun geweren gericht. Vanachter de bril die scheef op zijn gehavende gezicht stond, keek hij recht naar Ammie. De weerkaatsing in zijn brillenglazen maakte de uitdrukking in zijn ogen onleesbaar.

Nog een bevel. Geweren werden op de schouders gelegd.

Zweet rolde langs Elia's slapen. Hij trok aan de touwen waarmee zijn handen op zijn rug waren gebonden, probeerde toen zijn enkels wat losser te krijgen, maar hij gaf al snel de moed op. Zijn knieën wiebelden. Zijn kuiten trilden. Zijn mond stond strak gespannen.

Alles voelde onwerkelijk voor Ammie. Wat zich hier voor haar ogen afspeelde, maar ook wat eerder op de avond gebeurd was.

Ze zag de rookzuil al van ver toen ze op weg was naar Elia's huis om hem te waarschuwen. Naar wat zijn huis was geweest. Niks had de brand overleefd. Niet zijn bureau, waarin al zijn papieren lagen, en ook niet de boekenrekken met de boeken die zo kostbaar voor hem waren. Niet de foto uit betere tijden, waarop hij Patrice Lumumba de handschudt. Natuurlijk ook niet zijn *Immatriculation*-formulier. Dat ene stukje papier dat meer waard was dan goud voor iedere *évolué*, iedere verblanke zwarte. Het paspoort tot bevoorrechting.

Terwijl ze geschokt stond toe te kijken, stopte plotseling een voertuig naast haar, ze werd vastgegrepen en erin geduwd. Geen enkele nieuwsgierige die naar het puin stond te kijken, deed moeite om dit te verhinderen.

Nu, op dit moment, voordat het onvermijdelijke zou gebeuren, was Elia niet meer de eeuwige student, de leermeester, de man die soms zo filosofisch kon zijn. Niet meer Patrice Lumumba's vriend, mentor of criticus. Of de man die zo veel verweesde kinderen had helpen voeden, kleden en opvoeden. Niet meer de optimist die steeds bleef volhouden en doorzetten.

Nu was hij gewoon een man in een besmeurd vestje met een bril die scheef op zijn neus stond. Iemand die te veel wist. Die te veel invloed had op Patrice. Die een struikelblok geworden was.

Maar hij was vooral de man die haar liefhad.

Nog een bevel. De woorden drongen niet tot haar door, de intentie wel.

De greep rond haar arm en kin verstevigde.

Geloofde Elia op dat moment nog in de wil van God? De wil van een God die uitkomst bracht voor Abraham toen die zijn zoon wilde offeren, maar voor Zijn eigen Zoon niet dezelfde genade had? Ook niet vandaag voor Elia?

Ammie gilte toen de schoten werden gelost. Alsof ze onverwacht kwamen. En misschien was dat ook wel zo. Misschien wilde ze

niet geloven dat deze witte barbaren, de volgelingen van César, echt zo diep konden vallen.

Het lichaam van Elia schokte en helde naar rechts, zakte tegen een boomstam en bleef als een hoopje liggen in het vlakke graf dat hij waarschijnlijk zelf had moeten delven. Vlees, pezen en beenderen die geen doel meer dienden. Bloed dat voor de laatste keer door het hart werd gepompt, kleurde het vestje karmozijnrood, camouflerde het stof en de spekselvlekken.

César duwde haar met geweld opzij. Ze viel hard op de stenige grond. Ze voelde een pijnscheut in haar knie en elleboog, het savannegras sneed in haar armen. César wreef zijn handen aan zijn broekspijpen af alsof hij zich besmet voelde. Zijn bleekblauwe ogen ontmoetten die van haar voordat hij een klodder speksel op haar wang spuugde.

Op de achtergrond hoorde ze hoe het graf van Elia met kluiten, gruis en grind werd dichtgegooid.

De wereld tolde even.

‘Elia!’ Het was meer een oerkreun dan een uitroep. Een rauw geluid uit het diepste van haar wezen, een plek die zij niet kende voordat ze besepte waartoe de mens in staat is.

De eerste laars trof haar in haar zij. De tweede tegen haar schouder.

‘Hoer!’

Ergens riep een uil naar zijn maat.

Nog een schop tegen haar slaap.

Het lichtschijnsel vervaagde, loste op in de nachtelijke geluiden van donker Afrika.

1

Maandag 1 september

CAZ
OVERBERG, ZUID-AFRIKA

De stem van Tineke klinkt zo duidelijk dat het lijkt alsof ze uit het naburige dorp belt, ook al zit ze zeker zesduizend kilometer verderop. Maar de woorden blijven ergens in het oor van Caz hangen, de betekenis door een of ander buisje of botje of aambeeldje verwrongen. Tineke? Na al die jaren?

‘Ik zei: mama ligt op sterven’, herhaalt haar zus wanneer Caz niet reageert – zelfs in deze omstandigheden ongeduldig.

Zo herinnert Caz zich haar. Al was ze dat eigenlijk vergeten.

‘Ik had niet gedacht dat mama nog leefde’, brengt ze uiteindelijk uit. ‘Ze moet ver in de negentig zijn.’

‘Ze is achtennegentig en was relatief gezond en helder van geest voor haar leeftijd tot een paar dagen geleden. Ze is ineens verzwakt. Ze weigert om naar het ziekenhuis te gaan. Dat is ook niet nodig. Ik verzorg haar toch al het grootste deel van haar leven. Waarom zou ik het dan niet doen tot ze sterft?’ Het verwijt klinkt duidelijk door in haar stem.

Caz staart nietsziend naar de vlek die een jan frederik op de hoek van de lessenaar heeft achtergelaten. Die kleine, ellendige vogel eet de brokjes van haar kat Katja op en vliegt dan het hele huis rond, gewoon om ze weer uit te poepen.

Wat moet ze zeggen tegen Tineke? Het spijt me om te horen dat mama stervende is op de gezegende leeftijd van achtennegentig? Het spijt me dat je nooit getrouwd bent en nu op je vijfenzestigste wellicht te oud bent? Het spijt me dat ik geen contact heb proberen te zoeken nadat ik eenendertig jaar geleden, toen ik jullie het hardst nodig had, als een straathond werd weggejaagd?

‘Waarom vertel je dit, Tineke?’ De vraag klinkt harteloos. Zou harteloos geweest zijn in alle andere omstandigheden. Misschien nog steeds.

‘Mama wil jou zien voordat ze sterft.’

Alles wordt stil. De wind in de wilde olijfboom, het getjirp van de vogels, het zachte geronk van de laptop... Ze hoort niets. Alsof ze ineens haar gehoor kwijtgeraakt is.

‘Wát?’ Het woord springt uit haar mond.

‘Er is niet veel tijd. Je moet een visum aanvragen. Je moet naar het Belgische consulaat. Ik vermoed dat je wel een paspoort hebt. Je moet eerst een vliegticket kopen, anders wordt het visum niet uitgereikt. Je wilt toch geen tijd verdoen in Dubai of Istanbul, vergeet dus Emirates en de Turkse luchtvaartmaatschappijen, ook al vliegen ze op Brussel. KLM vliegt rechtstreeks naar Amsterdam en van daaruit kun je een trein naar Gent-Dampoort nemen. Dat duurt ongeveer anderhalf uur. Je stapt over in Antwerpen-Centraal, en neemt daar de trein naar Gent-Dampoort. Vanaf Gent-Dampoort neem je bus 3. Je stapt uit bij...’

‘Tineke!’ Met het uitroepen van de naam van haar zus onderbreekt Caz de stortvloed aan informatie. Ze haalt diep adem in een poging om te kalmeren. ‘Waarom wil mama Fien me zien?’

De diepe zucht dreunt door de lijn. Een zucht die in Gent begint, door België reist, door half Europa, via Noord-Afrika, Centraal-Afrika en Zuid-Afrika tot aan het victoriaanse huisje aan de voet van de Overbergse Kleinrivier-bergen.

‘Ik weet het niet. Dat wil ze niet zeggen. Maar het maakt haar enorm van streek als ik opper dat je misschien niet wilt komen. Wil je dat mama zo haar Schepper ontmoet? Zo onvoldaan?’

En heb ik iets te maken met het onvoldane gevoel van Josefien Colijn, wil Caz vragen. De moeder die mij en mijn één maand oude kind heeft weggestuurd, de wijde wereld in, om beledigingen en vernederingen te doorstaan? Maar dat hoeft ze niet tegen Tineke te zeggen. Tineke was erbij.

In Pretoria stonden de jacaranda's bijna in volle bloei. Ook de boom voor haar ouderlijk huis, waar ze zich nog één keer had omgedraaid en smekend naar de twee vrouwen op de stoep had gekeken. Verbijsterd dat haar moeder en haar zus haar zomaar konden wegsturen. Niet eens naar haar kant van het verhaal wilden luisteren. Haar niet eens over de drempel lieten stappen van het huis waar ze was opgegroeid.

Lilah pruttelde in haar armen. Een paarse jacarandabloem dwarrelde naar beneden en belandde op haar donkere haartjes. Zo kreeg ze haar nieuwe naam. Lila werd Lilah toen haar modellenloopbaan jaren later van start ging. Henk wilde hun dochter Johanna Jacomina noemen, naar zijn oma van vaderskant, maar Henks vader had hun verboden de baby te registreren. Gelukkig maar.

De twee vrouwen op de stoep bleven gewoon staan. Met hun gebloemde rokken strak over hun dikke lijf gespannen. Tineke had toen al grijze lokken tussen haar dunne, blonde haren. Fiens haren waren spierwit in een stijve krulletjespermanent. Lange gezichten, allebei bleekblauwe ogen, pruimenmondjes en licht vergeelde tanden die dankzij wrede genen bij allebei schots en scheef stonden.

‘Cassie, alsjeblijft.’ Het beeld van de twee vrouwen op de stoep vervaagt. Dit zijn wellicht de moeilijkste woorden die Tineke ooit in haar leven heeft uitgesproken.

‘Jullie zijn pas in 1994 terug naar België gegaan. In die elf jaar daarvoor heeft geen van jullie me gebeld of geprobeerd te achterhalen hoe het met me ging. Ik moest via een advocaat ontdekken dat jullie weer geëmigreerd waren en in Gent wonen. Daarna ook geen teken van leven. En nu moet ik halsoverkop achter jullie aan vliegen?’

‘Ik heb Lilahs carrière gevolgd.’

Woede beneemt Caz de adem. Even duizelt alles. ‘Gaat het hierover? Lilahs succes? Willen jullie geld?’

‘Doe niet zo belachelijk. We hebben het prima. Je weet dat we sober leven.’

Sober? Eerder verdomde zuinigheid. Caz was achttien toen ze voor de eerste keer een jurk kreeg die daarvoor niet aan Tinekes lijf had gehangen. Bovendien moesten alle jurken centimeters smaller gemaakt worden en stroken onderaan krijgen om het verschil in gewicht en lengte te compenseren. Caz was de slanke reus in een mollige, gedrongen familie.

Ze haalt diep adem. ‘Het spijt me, Tineke, ik kan niet. Doe de groeten aan mama Fien. Zeg maar dat ik haar vrede gun, maar ik kan niet de halve wereld over vliegen omdat zij op sterven ligt.’

Stilte suist over duizenden kilometers voordat Tineke haar keel schraapt. ‘Ik denk dat ze jou de waarheid wil vertellen.’

‘Waarheid?’ De screensaver van de laptop begint zijn sluimerdans. De zeepbellen die over het pas vertaalde stuk rollen, dragen bij tot het buitenlichamelijke gevoel dat haar overvalt. ‘Wat bedoel je?’

‘Kom hierheen en zoek het uit, Cassie. Voordat het te laat is. Ik was pas elf toen jij werd geboren. Alleen mama kan het je vertellen.’

‘Wat vertellen?’

‘Wie jouw biologische ouders zijn.’

‘Mijn wát?’ De hese klank weerkaatst tegen het computerscherm voor haar.

‘Jouw moeder wilde je niet hebben, ze heeft je weggegeven en mama en papa hebben jou welwillend grootgebracht. Dat is alles wat mama destijds heeft gezegd. Dat is alles wat ik weet. Je kunt ons via de advocaat laten weten wanneer je hier aankomt. Meneer Moerdyk, mocht je het vergeten zijn. In Pretoria. Dag, Cassie.’

De telefoonlijn zwijgt. Een gitzwarte stilte. Zwart zoals de vlekken die voor Caz’ ogen beginnen te dansen.

AMMIE
LEUVEN

Tachtig is nog niet zo oud, wil ze tegen Lieve zeggen, maar wat maakt het uit? Lieve behandelt haar de afgelopen jaren alsof ze binnenkort haar laatste levensadem zal uitblazen.

‘U bent tweeëntachtig, mevrouw Ammie’, herinnert Lieve haar.

Heeft ze dat gezegd? Dat tachtig niet oud is? Waarom heeft ze dat überhaupt gezegd? Gedacht? Natuurlijk is dat oud.

Tweeëntachtig? Wat is er dan gebeurd tussen tachtig en tweeëntachtig? Dit moet een complot zijn. Lieve wil haar nog meer in de war brengen.

‘Voilà.’ Lieve doet een stap achteruit. ‘Nu zijn de haartjes weer netjes.’

Ammie staart naar het beeld in de spiegel. Ze ziet er waardiger uit dan ze zich voelt. De grijze haren in een Franse rol. Een beetje blusher op haar wangen. Een lichtroze lippenstift. Ze grijnst om te controleren of er geen lippenstift op haar tanden zit. Die zijn witter dan de parels om haar nek en perfect recht. De parels zijn echt, het gebit is nieuw.

Is ze dit echt?

Lieve geeft haar wandelstok aan en helpt haar overeind.

Door het raam lijkt het grauw. Het was een afschuwelijke augustus. Helemaal niet zomers. September lijkt tot nu toe niet beter.

De regen in Elisabethville was zo anders. Pijpenstelen die uit de warme lucht op de warme aarde plensden. Stomend warm heel het regenseizoen. De winters waren een verlichting, niet iets om tegenop te zien, zoals hier in Leuven. Winters zonder sneeuw, amper koeler dan de zomers.

Elisabethville. De naam is veranderd. Hoe heet het ook alweer?

Gisteren herinnerde ze het zich nog. Van die ene dag. Het stond haar zo helder voor de geest. Alsof ze het opnieuw beleefde. Maar ze kan zich niet herinneren wat. Welke dag ook alweer?

‘Kom, we gaan naar de woonkamer en maken het u gemakkelijk. Ik zal snel thee voor u halen voordat ik opruim. Goed?’ Lieve doet de deur voor haar open.

Ammie protesteert niet. Ze is moe, ook al is ze pas een uur geleden opgestaan.

Lieve helpt haar om in de stoel te gaan zitten voordat zij aan de slag gaat in de slaapkamer. Ammie sluit haar ogen.

18 januari 1961

AMMIE
KATANGA, CONGO

Toen ze weer bij bewustzijn kwam, keek ze in de ogen van een vrouw. Ze was van de Tetela-stam, dat leidde ze af uit de scarificatie, de littekenversiering die ontstond door de huid doelbewust te verwonden. Het vormde een labyrintachtig patroon op haar zwanegere lijf. Uit dit scarificatiepatroon konden leden van haar stam waarschijnlijk haar hele herkomst afleiden.

Vreemd om nog een vrouw in traditionele klederdracht te zien. Iedereen droeg toch westerse kleren? Het met de hand geweven rokje versierd met kaurischelpen hing laag om plaats te maken voor haar dikke buik. De kralen om haar heupen waren veelkleurig en rinkelden als ze bewoog. Haar borsten blonken opgezwollen, de tepels staken paarszwart af tegen de mahoniekleur van haar huid. Haar ogen hadden de kleur van lycheepitten en keken haar uitdrukkingloos aan.

Ammie kreunde toen ze probeerde te bewegen. Haar hele lijf deed pijn.

De vrouw hield een metalen beker tegen Ammies gezwollen mond. Ammie slikte dankbaar, maar moeizaam. De geitenmelk was koel, maar brandde op haar gesprongen lippen. Ze proefde een kruidige nasmaak.

Ze lag in een schemerige kamer op een soort deken. Zonlicht scheen door een barst in de muur. Ook het enige raam zat vol barsten en er was een hoek uit.

Haar neus zat potdicht, Ammie moest door haar mond ademhalen. Eerder dan dat ze hem rook, proefde ze de stank van riool en verrot afval die van buiten kwam. Haar oogleden voelden dik en zanderig.

‘Elia?’ prevelde ze toen haar ergste dorst gelest was.

‘Elia dood.’

‘César...’

Het gezicht van de vrouw vertrok haatdragend. ‘Jouw man weg.

Gevlucht. Hond!’ Haar Congo-Frans was kortaf en beperkt. Ze wapperde een paar vliegen weg voor de mond van Ammie. ‘Denk jij dood. Laat jou liggen voor *tai* en *fisi*.’

Ammie kende de twee Swahiliwoorden. Er was genoeg werk voor aasetende roofvogels en hyena’s in Congo om ermee in aanraking te komen, ook al was ze de taal niet machtig. Zoals ze ook Lingala, de andere lingua franca in Congo, niet machtig was.

Ooit beschouwde ze zichzelf als een loyale burger van dit land. Al was ze hier niet geboren, dit was wel de plek waar haar roots lagen, dacht ze, de enige context waarbinnen ze zichzelf kon zijn.

Nu wist ze dat ze altijd een immigrant was en zou zijn. Ze was even blind als de rest. Ze leefde in een droomwereld waar het niet nodig was om de inheemse talen te leren, de inboorlingen te leren kennen en begrijpen. Geen wonder dat Congo hun de rug had toegekeerd. Ze waren als vlooiën op de rug van een hond en moesten nu worden afgeschud.

‘Waar ben ik?’

‘Elisabethville, maar niet die ene die jij kent. Mijn dorp.’ Verbittering klonk in haar stem.

Ammie kon het verschil tussen haar Elisabethville en de buurt van deze vrouw niet alleen zien en ruiken, maar ook horen. Kinderen joelden en lachten. Het geluid van trommels klonk in de verte. Vrouwenstemmen.

Cité indigène. Een stad aan de buitenrand van een stad. Waar de inboorlingen woonden. Een stad waar geen blanken kwamen. Waarnaar de niet-blanken ’s avonds moesten terugkeren zodra hun werk in de huizen van de blanken en andere bezigheden afgehandeld waren omdat ze ongewenst waren in wit Elisabethville.

‘Waarom help je mij?’ Na de onafhankelijkheid waren witte mensen immers de vijand. Daarvoor ook, maar nu was het officieel.

‘Vanwege Elia. Hij goed voor mij. Jij slaap.’

Alsof de opdracht magische kracht had, werden haar oogleden zwaar. De kruiden, besefte Ammie voor ze wegzakte.

AMMIE
LEUVEN

‘Ai, de thee is al ijskoud, mevrouw Ammie.’ Lieve klakt met haar tong.

Lubumbashi. Dat is de nieuwe naam voor Elisabethville.

Wat is dit nu weer?

Lieve gooit een gehaakt kniedekentje over haar benen, stopt het aan weerskanten in. ‘Ik breng een nieuwe pot.’

‘Dat is lief van je, Lieve. Hoe laat komt Luc uit school?’ De klok hangt niet waar ze altijd heeft gehangen. De kamer lijkt vreemd. In wiens huis is ze?

Lieve streelt over haar haren. ‘U hebt Luc in jaren niet gezien. Hij is al professor. Net zoals uw eerste man. Dat hebt u mij zelf verteld.’

Nee, mijn tweede man. Lucs vader was mijn tweede man. Jacques De Reu. César was de eerste. En ná Jacques kwam Tobias. Drie huwelijken. Eén grote liefde. Met wie ze niet getrouwd was. Elia.

Deze keer houdt ze haar gedachten voor zichzelf. Die vrome Lieve zal het niet begrijpen. Net zoals Jacques het niet begreep.

‘Maar Luc is niet meer in Leuven’, klinkt Lieves stem van ver alsof het de slotzin van een lang relaas is.

‘Wie is Luc nou weer?’ Ammie sluit haar ogen en hoort Lieve diep zuchten.

CAZ
OVERBERG, ZUID-AFRIKA

Die vervloekte Tineke! Haar hele dag naar de maan door haar leugens. Dit kan niet waar zijn. Dat is wat Caz na de aanvankelijke schok besloot. Tineke wil haar een loer draaien. Dat is het.

Zij is het nakomertje van Josefien en Hans Colijn. Geboren op 2 oktober 1961 in de H.F. Verwoerd Kraamkliniek. Geregistreerd als Cassandra Colijn. Opgegroeid in Pretoria. Als baby in Rietfontein, en later in Meyerspark, waar ze naar school ging en in de

Dopperkerk werd aangenomen. Hoe zou dat nu opeens na drieën-
vijftig jaar kunnen veranderen?

Caz duwt de draadloze muis opzij en rolt haar bureaustoel ge-
ergerd weg van haar bureau. Ze heeft de godganse ochtend nauwe-
lijks iets gedaan. Het kleine beetje dat op het scherm is verschenen,
is helemaal niks. Ze zal alles over moeten doen.

De inleverdatum voor de vertaling is nog ver weg, maar het is
een erg dikke roman. En van Afrikaans naar Engels duurt altijd
langer dan andersom. Bovendien gebruikt de schrijver soms Kaaps-
Afrikaans, dat bijna onmogelijk te vertalen is. Hetzelfde geldt voor
grappige woordspelingen, die in het Engels niks betekenen, laat
staan humoristisch zijn.

Grammatica is het eenvoudigst. De uitdagingen van een verta-
ling liggen elders. Hoe vertaal je de stem van een schrijver? Een
stem die jou vertrouwt om te worden wat ze in een andere taal zou
zijn geweest. In een andere cultuur. Soms in een ander tijdperk.

Hoe vertaal je de levenshouding van iemand anders? De ziel en
de kern van menselijkheid van die abstracte auteur die achter elk
boek schuilgaat?

Aanvankelijk vertaal je woord voor woord en zin voor zin, en
waar dit niet werkt, probeer je de betekenis te vatten, maar je moet
ook in het hoofd en het wezen van een andere persoon kruipen. In
een andere mindset.

En nu kan de vertaler niet eens op een vertaling komen voor
mindset. Denkwijze? Niet goed genoeg. Ingesteldheid? Wat het
ook is, je moet die mindset begrijpen om de bedoeling achter de
woorden, de zinnen, het verhaal recht te doen – en haar eigen
mindset is daar op dit moment niet toe in staat.

Natuurlijk zijn het niet de vertaling en de complexiteit ervan die
haar lamgeslagen hebben.

Drie woorden dreunen nog steeds door haar hoofd. Ontnemen
haar de mogelijkheid om andere woorden of hun semantische en
gevoelswaarde in welke taal dan ook uit te drukken.

Biologische ouders. Weggegeven.

Dát is nog eens een mindset. Kijk, hier is een baby voor je. Ik wil

haar niet hebben vanwege redenen A, B en C. Breng haar groot en veel geluk met een kind dat jouw genen niet eens heeft.

Blauwe ogen. Die heeft Caz gemeen met de rest van haar gezin, maar het is een ander soort blauw. Donkerder met lichtbruine vlekjes. Blonde haren ook, maar terwijl die van haar moeder en zus – of wat ze ook van haar zijn – steil en dun zijn, en haar vaders hoofd kaal was zolang ze zich kan herinneren, heeft Caz een dikke bos krullen. Haren die ze al haar hele leven lang heeft moeten dragen om ze min of meer in bedwang te kunnen houden. Nu het blond grijs is geworden, is het makkelijker, de krullen zijn wat lossler. Maar op school was het onmogelijk om ze ook maar enigszins netjes te houden.

Het grootste verschil tussen haar en haar zus en ouders was haar lengte. Terwijl de andere drie klein en plomp waren, groeide zij alsof ze mest in haar schoenen had. Op haar dertiende torende ze al boven haar vader uit. Ook de grootste van de klas, tot een paar jongens haar in het laatste jaar zo'n beetje begonnen in te halen.

Toen was het te laat om hen nog in de ogen te kijken, ook al waren ze eindelijk op gelijke hoogte. Tegen die tijd had haar verlegenheid voor jongens al wortel geschoten, was de overtuiging dat ze groot en lomp was al een wezenlijk deel van hoe ze zichzelf zag.

De spiegel vertelde haar dat haar gezicht niet onaardig was en haar lichaam goed geproportioneerd, al was er wel heel veel van haar in de lengte. En toch was ze onaantrekkelijk. Onbegeerlijk. Omdat ze anders was.

Niet alleen te lang, ook te weinig Afrikaner. Ze was blank en sprak Afrikaans zoals al haar klasgenoten, maar er was geen Boerengeneraal in haar stamboom, geen Afrikanerheld die de oom of opa van een ver familielid was. Geen oma die een concentratiekamp had overleefd. Destijds was dat van belang, een voorrecht. Afrikaners waren immers de blanke elite die uit de as van de Boerenoorlog tegen de Engelsen was opgestaan en een blank Zuid-Afrika had opgebouwd in het donkere continent Afrika.

Josefien en Hans Colijn waren pas in 1951 met de eenjarige Tineke naar Zuid-Afrika geëmigreerd en wisten weinig van de geschiedenis

van het land. Het was gewoon een land waar Hans betere vooruitzichten had. Waar niet zo veel bakkers waren. Waar de Tweede Wereldoorlog niet zo tekeer was gegaan. Een oorlog die hem van Nederland naar België had gebracht. Daar had hij Josefen ontmoet.

Voor Josefen was Zuid-Afrika de rotkant van de aarde.

Er waren veel Nederlanders in Pretoria, maar Josefen was Belgisch, dus waren ze anders zelfs in hun anders-zijn. Bovendien waren ze protestantse Belgen, wat haar ook anders maakte dan andere Belgen.

1982

CAZ
POTCHEFSTROOM, ZUID-AFRIKA

Net doordat Caz anders was, had Henk nog een tweede keer naar haar omgekeken, hoe onbegrijpelijk dat destijds voor haar ook was.

Hij vond het leuk dat ze zo lang was. 'Ik kan jou tenminste in de ogen kijken', zei hij toen ze elkaar ontmoetten die avond op het swingfeest van de Pompoenboeren van Potch, zoals de studenten van het landbouwcollege werden genoemd. Niet dat dat helemaal klopte. Hij was nog steeds ruim tien centimeter langer dan zij.

Hij hield ook van haar haren, had al die eerste avond met zijn vingers door haar krullen gewoeld toen hij haar voor het studentenhuus een afscheidsoen gaf. Haar allereerste, adembenemende zoen.

Haar mensenschuwheid had hem eerder aangetrokken dan afgestoten. Misschien omdat hij het als verlegenheid had opgevat, de heimelijke wrevel erachter niet had opgemerkt.

Zij had niet beseft dat hij eigenlijk gewoon op zoek was naar de best mogelijke moeder voor zijn kinderen. Een lichamenlijk sterke en geestelijk inschikkelijke vrouw. Een die ook de grillen, streken en kuren van zijn vader voor lief zou nemen. Zij was lichamenlijk inderdaad een sterke, jonge vrouw. Voor de rest zat hij er behoorlijk naast.

Henk en Andries Maritz vormden één geheel. Trouw met de zoon en je erft de vader erbij. Op Liefenleed, aan de andere kant van de Zoutpansbergen, boerden ze. Al generaties lang. Dat wist ze toen echter nog niet.

Zij zag een grote, sterke, aantrekkelijke boer. Iemand die zijn land in de Grensoorlog tegen Swapo verdedigde. Een echte man. Een volbloed Maritz.

Die eerste avond en de maanden daarna had ze nooit kunnen raden dat die 'echte man' het schoothondje van zijn vader was. Net zoals ze nooit had kunnen raden dat haar anders zijn in haar eigen gezin genetische redenen had. Tenminste, als Tineke niet loog alleen maar om Caz in Gent te krijgen.

CAZ OVERBERG, ZUID-AFRIKA

Als Tineke gelijk heeft, heeft haar moeder haar weggegeven. Weggegeven. Zo'n kwetsend woord.

Hoe kan een moeder nu haar kind in de armen van een ander duwen en weglopen? Of heeft ze haar baby gewoon in een wiegie achtergelaten en is ze ervandoor gegaan? In een vuilnisbak mischien? Of te vondeling gelegd? Heeft ze zich omgedraaid, nog een laatste keer omgekeken?

Heeft ze zich ooit nog afgevraagd hoe het met haar dochter ging? Haar verjaardag onthouden? Met Kerstmis aan haar gedacht? Heeft ze zich ooit afgevraagd wanneer haar dochter getrouwd was? Of er al kleinkinderen zouden zijn? Nu zouden zelfs achterkleinkinderen al een mogelijkheid zijn, hoewel het er niet op lijkt dat Lilah plannen in die richting heeft.

Hoe kan iemand een kind en zijn hele nageslacht, bloed van je eigen bloed, zomaar achterlaten?

Ze moet stoppen met zich dit af te vragen, weet Caz. Anders wordt ze gek.

Ze drukt met haar vingers tegen haar slapen. Nee, kan gewoon niet. Tineke liegt. Het slaat echt nergens op.

Of zou dit juist alles verklaren? Tinekes afkeer van haar zolang ze zich herinnert. Haar moeder Fien... Nee, blijkbaar niet haar moeder. Fien. Die zich steeds meer van Caz afwendde, tot ze haar uiteindelijk heeft weggejaagd. Haar vader, Hans, die nooit belangstelling had voor wat zijn jongste dochter deed. Hij was goed voor haar, maar niet echt geïnteresseerd in zijn zogenaamde nakomertje.

En natuurlijk Lilah. Dit kan Lilah verklaren.